

• Газета для керівників навчальних закладів •

ми з вами 15 років

**ШКІЛЬНИЙ
СВІТ**
ЕКСПЕРТ
у галузі освіти

№ 5–6
(629–630),
лютий 2011

Розповсюджується
тільки за передплатою

За сприяння Міністерства освіти і науки України, Національної академії педагогічних наук України
Збагачує професійні знання керівників шкіл, які прагнуть реальних змін в освіті

Шкільний менеджмент

Спецвипуск

Інструментарій оцінювання якості освіти

Як оцінити якість освіти в школі:

- практичне застосування системи моніторингу в управлінській діяльності
- управлінський моніторинг щодо вивчення особливостей учнів
- методика векторного аналізу

Ганна Тандура,

директор НВК № 19,
м. Запоріжжя

Особливості сучасного НВП

Навіщо визначати якість освіти? Актуальність цього питання полягає в тому, що сучасна освіта потребує відповідних методів управління. НАПН України вже кілька років працює над розробкою основних напрямів керівництва якістю та розвитком змісту освіти. Особлива увага приділяється створенню всеукраїнської системи оцінки якості й ефективності освіти.

Результативність процесу формування особистості залежить від умінь організовувати її поступовий безперервний розвиток

У чому ж суть цього процесу?

По-перше, це збирання, обробка й аналіз статистичної інформації.

По-друге, це проведення якісних дослідів стану освіти: вивчення рівня навчальної діяльності учнів, умінь і навичок, пізнавальних інтересів і мотивації до навчання; вплив навчального навантаження на здоров'я школярів тощо.

Підсумком моніторингових досліджень є аналіз, який повинен бути прозорим. Усе це впливає

на розвиток навчального закладу зокрема й освіти в цілому.

Ми сьогодні говоримо про якість освіти в Україні, тобто про речі, без яких не може розвиватися наша держава. Нові технології оцінки якості освіти дозволяють удосконалювати управлінську діяльність керівника навчального закладу, включати в роботу продуктивніші методи управління закладом. Сучасна освіта потребує руху вперед.

Слушним є зауваження Єфіма Когана, керівника департаменту науки і освіти адміністрації Самарської області (Росія): «Якість освіти поділяється на якість умов і якість результату. Перше полягає в здатності закладу створити у своїх стінах освітні траєкторії, які відповідають здібностям та інтересам учнів при обов'язковому виконанні державних стандартів. Друге — в оцінці відповідності результатів сподіванням. У цьому визначенні розкрито два основні компоненти якості: обов'язковий (стандартний) і варіативний (визначається навчальним закладом)».

З огляду на те, що розвиток України визначається в контексті європейської інтеграції з орієнтацією

Продовження на с. 11

Шкільний менеджмент

Інструментарій оцінювання якості освіти

Продовження. Початок на с. 1

на фундаментальні цінності західної культури (парламентаризм, права людини, права національних меншин, лібералізацію, обмеження ролі держави в суспільстві та інші складові як атрибути цивілізованого суспільства), ми будемо навчально-виховний процес з урахуванням нових цінностей і парадигм.

Вирішуючи глобальні завдання, варто поставити питання про те, чим ознаменований сучасний етап розвитку суспільства. У соціально-політичній сфері це перехід від тоталітаризму до демократії; в економіці — від адміністративно-командної системи планового господарства до соціально орієнтованої ринкової економіки; у житті кожної людини — перехід від споживчих, споглядальних позицій до функцій активного суб'єкта господарської діяльності. Такі зміни вимагають відновлення соціальних пріоритетів особистості. Школа — це та інституція, що відповідає за реконструкцію всіх соціально-психологічних відносин. Тож методична робота повинна будуватися за принципом відновлення й перегляду застарілих поглядів і позицій.

Декілька слів про заклад, який я очолюю і в якому проводилася оцінка якості освіти.

Основною метою роботи загальноосвітнього НВК № 19 є надання можливості кожному учневі отримати якісну освіту, підготуватися до дорослого життя, стати конкурентоспроможним в умовах ринкової економіки для комфортного існування в інформатизованому суспільстві.

Підрозділи школи знаходяться за різними адресами, на великій відстані один від одного. Це дуже ускладнює проходження інформаційних потоків і отримання оперативної інформації про стабільність роботи закладу в цілому та його філій зокрема.

Формування особистості починається з моменту народження й продовжується все життя. Результативність цього процесу залежить від уміння організовувати поступовий безперервний процес розвитку дитини зі збереженням традицій і цінностей.

Дуже важливо, щоб досвід життя в дошкільному дитинстві мав логічну реалізацію під час переходу до школи. Розуміючи важливість цієї проблеми, педагогічний колектив уже багато років працює над нею, розв'язуючи питання наступності між кожним ступенем школи. Усі ці роки школа продовжує йти шляхом оновлень у системі дошкільно-шкільної освіти, ставлячи перед собою мету підвищення якості освіти кожної дитини з максимальним урахуванням її здібностей, нахилів, інтересів, стану здоров'я.

Ураховуючи фактори й умови, які впливають на якість знань, школа всі роки планує свою роботу за напрямками, що відповідають цим факторам:

- здоров'я і здоровий спосіб життя всіх учасників навчально-виховного процесу;
- реалізація інваріантної й варіативної частин навчального плану, додаткових годин розвивального навчання, гурткової й студійної роботи за принципами гуманізації, наступності, поступовості тощо;
- робота з педагогічними кадрами;
- моральне й духовне виховання;
- розвиток естетичних почуттів, творчих здібностей, нахилів та інтересів;
- наступність у навчанні, вихованні й розвитку дітей дошкільних груп і учнів школи I—III ступенів;
- робота з батьками;
- вивчення запиту на освітні послуги з боку батьків і суспільства;
- планування образу випускника на всіх ступенях школи-комплексу.

Аналізуючи ці фактори та умови, педагогічний колектив працює над реалізацією таких **завдань**:

- планування роботи школи за напрямками, що відображають фактори, які впливають на якість освіти кожної дитини;
- організація процесу навчання, виховання й розвитку кожної дитини з дошкільного віку з максимальним урахуванням її здібностей, нахилів, інтересів і стану здоров'я;
- створення системи управління якістю освіти кожної дитини з дошкільного віку до випускних класів.

Як не на словах, а на ділі побудувати освітній процес так, щоб кожна дитина самореалізувалася як у навчанні, так і в позаурочному житті? Як організувати роботу педагогічного колективу, щоб усім учасникам освітнього процесу було комфортно, щоб результат діяльності був максимально якісним? Як відстежити цю результативність на рівні кожного учня й кожного вчителя? Ці та багато інших запитань постійно постають перед керівництвом закладу.

Технології моніторингового супроводу якості освіти

Школа за останні п'ятнадцять років повністю пройшла шлях формування свого стилю роботи за принципом диференціації. Вона має і свої *технології* медико-профілактичного, навчального, виховного супроводу.

Модернізація керування ЗНЗ передбачає переведення управління на моніторинговий режим

Збереження здоров'я кожного вихованця

Реалізація технології передбачає покрокову роботу, що сприяє створенню *системи заходів з удосконалення медико-профілактичного супроводу процесу навчання та виховання* (схема 1), а саме:

- детальне вивчення стану здоров'я дитини з моменту народження;
- підтримка тісного зв'язку зі спеціалістами-лікарями у випадках складних діагнозів;
- розширення можливостей медико-профілактичних заходів шляхом матеріальної допомоги від батьків, приватних підприємців, шефів;
- створення умов для індивідуально-групового навчання дітей, які часто хворіють;
- розробка індивідуальних маршрутів освіти кожної дитини з урахуванням стану її здоров'я;
- використання методів нетрадиційної медицини;
- створення умов для кращого фізичного розвитку (адаптація програм до умов відділень школи, розширення спортивних секцій, співпраця з колективом басейну «Славутич»).

Продуктом цього експерименту є *технологія внутрішньокласної диференціації* (див. схему 2 на с. 14).

Якість морально-духовного виховання

Робота над якістю морально-духовного виховання теж неможлива без нововведень. Школа розробила свою *технологію виховання дітей за інтересами*, яка передбачає чотирирівневий режим виховання з урахуванням здібностей, нахилів дітей і запитів батьків (див. схему 3 на с. 14).

Динаміка розвитку кожного учня та його рівень вихованості фіксується педагогами й психологами завдяки веденню щоденників спостережень, психолого-педагогічних карт, карт досягнень у класах і групах.

Такий підхід до організації виховної роботи привів до *змін у структурі управлінської діяльності й методичної роботи*:

- розроблено нові форми й методи роботи з педкадрами з підготовки їх до реалізації завдань технологій;
- поставлено нові завдання перед психологічною службою.

Усе це знаходить відображення в покроковому описі «*Технології виховання за інтересами*».

Є досвід роботи з відстеження динаміки змін освітніх результатів кожного вихованця й результативності діяльності кожного педагога за період навчання учнів і роботи вчителя. Ці відомості дають можливість проаналізувати якість роботи МО, школи взагалі та з кожного предмета зокрема, побудувати справжній диференційований підхід як у навчанні та вихованні учнів, так і в методичній роботі вчителів.

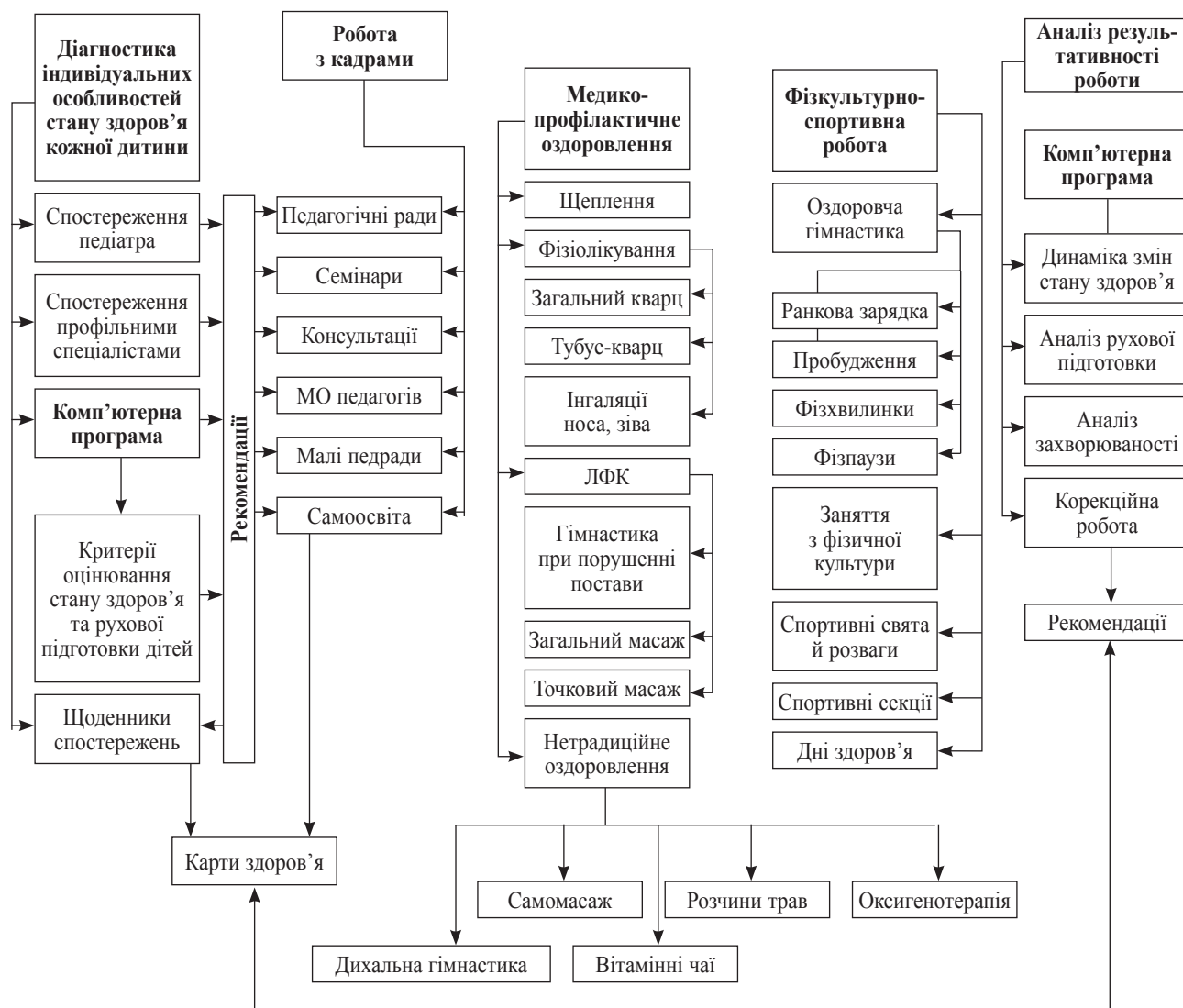
Комп'ютеризація моніторингового супроводу якості освіти

За всі ці роки зібрано величезну кількість матеріалів, що створюють систему роботи за означеними проблемами. Через особливості закладу ці матеріали зберігаються в різних віддалених філіях, тому оперативна робота з ними значно ускладнюється, а отже, ускладнюється й отримання загальної картини роботи комплексу в цілому.

Створення чіткої системи управління, яка б забезпечила успішне функціонування закладу, за таких умов є досить складним завданням.

Актуальність цього питання пов'язана із сучасним етапом розвитку шкільної освіти в Україні, на якому найважливішою проблемою є забезпечення її якості. Управління — це той інструмент, який забезпечує досягнення цілей як стабільного функціонування, так і якісного розвитку шкільних освітніх систем.

Технологія медико-профілактичного супроводу навчання, виховання та розвитку особистості

У Національній доктрині розвитку освіти визначено **завдання системи управління закладами**, а саме: «...налагодження високопрофесійного, аналітичного, інформаційного супроводу управлінських рішень, подолання розрізненості адміністративних даних». Модернізація керування ЗНЗ передбачає переведення управління на моніторинговий режим, який буде реальним фактором системних змін у шкільній практиці.

Ефективність освітнього процесу залежить від:

- якості та оперативності здійснення моніторингових досліджень;
- можливості своєчасно виявляти тенденції освітнього процесу;
- оперативного реагування;
- прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Для забезпечення ефективної управлінської діяльності на основі моніторингу необхідним є створення системи інформаційно-аналітичної підтримки.

Водночас зростаюча складність завдань, які постають перед системою освіти, унеможливує управління оновленою системою за допомогою старих методів і підходів, робить неминучим перехід на новий якісний етап створення систем управління, адекватних проблемам сучасності. Без застосування ІКТ ці проблеми розв'язати неможливо.

В основу моніторингу в НВК покладено **пріоритет особистісно орієнтованого підходу в навчанні та вихованні**, який:

- є центром педагогічного процесу;
- головною дійовою особою робить особистість дитини;
- направляє процес освіти на створення позитивного освітнього середовища, спрямованого на реалізацію особистісних потенціалів учня та вчителя.

Аналіз отриманої у процесі моніторингу інформації показав, що вона в структурі управлінського циклу займає особливе місце: з неї розпочинається й нею

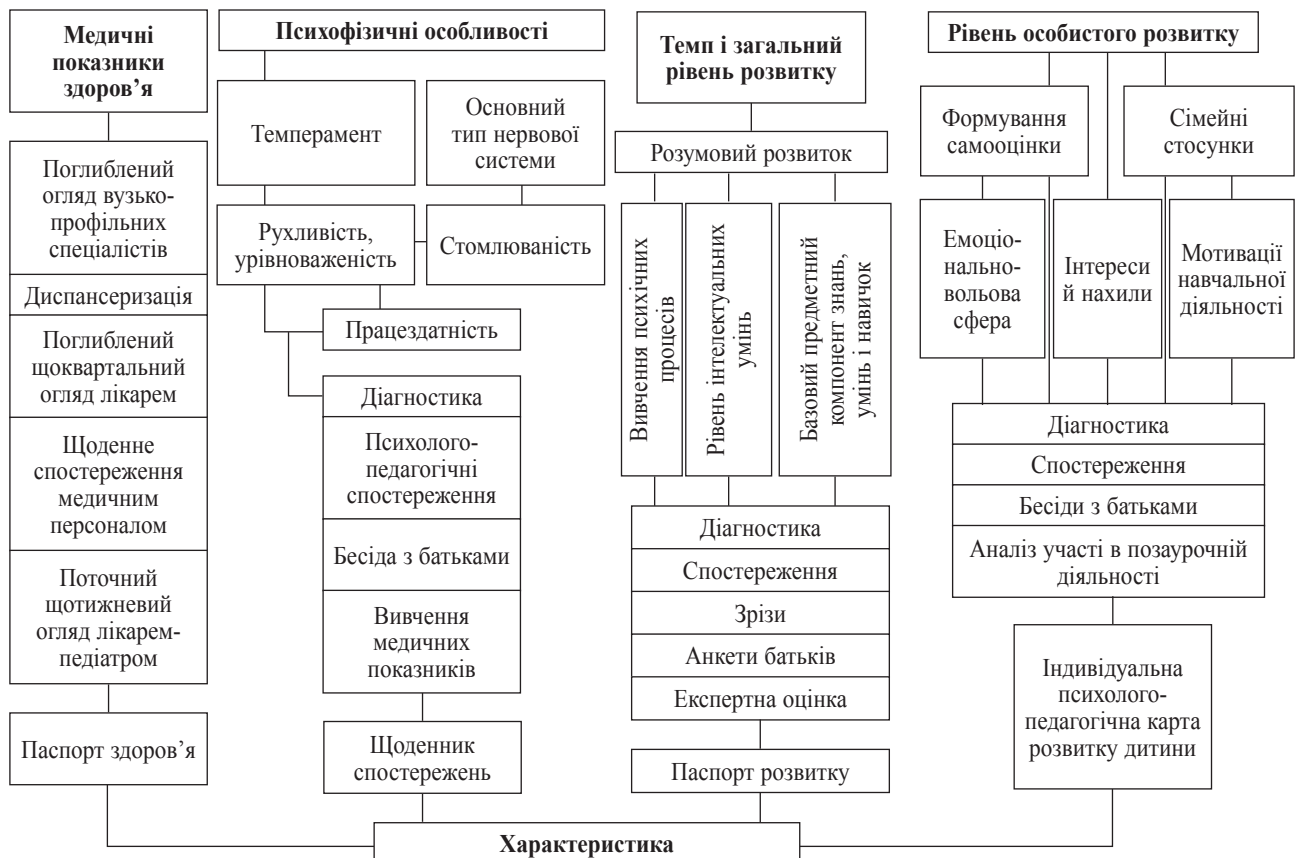
Схема 2

Технологія внутрішньокласної диференціації

Схема 3

Основні параметри вивчення особливостей дитини для організації індивідуального підходу в навчанні та розвитку

закінчується будь-який управлінський цикл, що складається з послідовно взаємопов'язаних функцій.

Практичне застосування системи моніторингу в управлінській діяльності

Після розробки системи моніторингу перед закладом постала проблема її впровадження.

Проблема. Кваліметричний підхід вимагає проведення великої кількості розрахунків, що забирало багато часу в усіх учасників моніторингових досліджень на всіх рівнях. Інформація, отримана після стартового контролю, узагальнюється на рівні закладу протягом певного проміжку часу, за який вона втрачає свою актуальність. Особливості закладу, зокрема те, що він складається з основної школи та двох філій, віддалених територіально, ще більш ускладнює узагальнення й аналіз інформації. Крім того, ручна обробка статистичних відомостей веде до неминучих помилок. А помилка в підрахунках на рівні учня веде до значних помилок на рівні класу, паралелі, закладу. Проведений аналіз неякісної й несвоєчасної інформації призводить (на етапі вироблення мети й формування завдань) до неконкретності, розпливчастості, а інколи й до необґрунтованості прийнятих рішень. Це сприяє прискоренню проходження потоків інформації й підвищенню вимог до її коректності.

Для забезпечення на основі моніторингу ефективної управлінської діяльності необхідним є створення системи інформаційно-аналітичної підтримки

Що потрібно? Усе це є можливим тільки за умови **використання нових інформаційних технологій**, тобто за умови застосування або створення електронної бази даних. Було розглянуто такі програмні комплекси:

- «Net-школа»;
- «АРМ “Директор”»;
- «Укрнет»;
- «Система управління школою»;
- «Адмінмонітор».

В усіх комплексах певною мірою реалізовується **функція підтримки управлінської діяльності**. Проте жодна з цих програм не дозволяє автоматизувати діагностику розумового, фізичного й духовного розвитку учнів.

Необхідність ведення електронного журналу, що не має офіційного статусу в країні, значно збільшує навантаження на вчителів, які протягом уроку повинні заповнювати ще й звичайний журнал. Відсутність комп'ютерів у кабінетах, поєднаних у єдину локальну мережу (заклад поки що не має такої фінансової

можливості), робить використання таких програм неефективним і ресурсозатратним. Але **головною проблемою при виборі комп'ютерної бази стало те, що стандартні програми не враховують:**

- особливостей навчального закладу, орієнтованого на рейтингову систему, що не відповідає напряму діяльності НВК;
- психологічних аспектів розвитку кожного учня й стану його здоров'я, що є головним у роботі закладу.

Як база даних про кожного вихованця може своєчасно допомогти управлінцям простежити за ситуацією неадекватності рівня здібностей рівню навченості дитини? Як знайти причину? Хто в цьому винен? Як організувати роботу з ліквідації проблеми? Як створити умови для комфортного життя в школі, якщо не все гаразд з оцінками?

Використання комп'ютерної техніки як засобу підвищення ефективності навчально-виховного та управлінського процесів сприяло створенню інформаційної бази даних діяльності школи, технологій, орієнтованих на **розв'язання адміністративних проблем**, які є специфічними саме для освітнього закладу:

- систематизація та обробка за допомогою комп'ютера всієї шкільної документації;
- створення аналітичної інформації про роботу навчального закладу (графіки, діаграми, таблиці тощо).

Велика кількість діагностичних матеріалів, створених за допомогою комп'ютера, є базою для організації в школі інформаційно-аналітичного центру (ІАЦ) навчально-виховної роботи. Метою діяльності ІАЦ є інформаційно-аналітичне й довідково-статистичне забезпечення роботи закладу освіти.

Інформаційно-аналітичний центр (ІАЦ) — це форма організації навчально-виховного процесу з учителями, яка забезпечує управління педагогічним процесом, що складається з діяльності, спрямованої на підвищення педагогічної майстерності вчителів, з одного боку, і якості навчання учнів — з іншого.

В ІАЦ створено **портфоліо** на кожного вчителя з метою:

- сприяння поєднанню навчання з оцінюванням;
- забезпечення учнів, учителів і батьків детальною інформацією про розвиток навчально-виховної роботи того чи іншого вчителя;
- заохочення вчителів до участі в оцінюванні власної роботи й тримання в полі зору прогресу в навчанні кожного учня;
- формування бази для оцінювання якості різнопланових проявів у роботі вчителів, діагностичного й моніторингового дослідження їхньої роботи.

Школа створила комп'ютерну управлінську програму «Моніторинговий супровід якості освіти

учнів та результативність роботи вчителів школи через комп'ютерну базу даних». Захист цієї програми було представлено директором школи як дипломну роботу під час навчання в магістратурі Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова за спеціальністю «керівник навчального закладу».

Апробація програми в школі проходить успішно. Вона презентована на шкільному рівні, на рівні управління освіти району, міста, області.

Не існує досягнення, яке не можна було б покращити.

С. Рамішвілі

Управлінська комп'ютерна програма.

При розробці програмного комплексу управлінської комп'ютерної програми, адаптованої ЗНВК, було поставлено такі **вимоги**:

- програма має враховувати територіально-географічні особливості навчального закладу, тобто працювати автономно в кожній філії, де повинна містити тільки необхідну для певної частини закладу інформацію й водночас поєднувати повну інформацію про весь заклад на комп'ютері директора школи;
- програма повинна працювати адекватно як на сучасній техніці, так і на порівняно застарілій, тому що оновлення техніки одночасно на всіх філіях закладу вимагає великих капіталовкладень;
- обсяг уведеної інформації повинен бути мінімальним і не переобтяжувати вчителів та адміністрацію закладу, проте інформація для аналізу має бути максимальною й надаватися в зручній формі;
- бажано організувати можливість введення інформації в базу даних не тільки безпосередньо, а й через офісні програми, що надасть можливість залучати до процесу заповнення бази помічників, секретаря, учителів або робити це вдома;
- результати роботи програми повинні легко трансформуватися, формуватися й передаватися в будь-яку офісну програму;
- база даних повинна бути повною для здійснення корекційної роботи щодо неадекватності результатів діяльності.

Розглянувши всі ці вимоги, ми дійшли висновку: організація бази даних може бути розробленою на основі електронних таблиць *Microsoft Excel*. Ця програма є офісною, тому легко пов'язується з текстовим редактором *Word*, у якому найчастіше складаються й передаються звіти до РВО і РМК. Електронні таблиці *Microsoft Excel* без додаткових операцій суміщаються в усіх операційних системах як на нових, так і на застарілих комп'ютерах. Оволодіння навичками роботи в їх середовищі не викликає

особливих проблем. Програма налагоджується на мережу й легко автоматизується за допомогою сучасних мов візуального програмування.

Система управління базою даних написана мовою C++, що значно полегшує доступ до інформації. При цьому програма легко налагоджується на основній базі як на безпосередній мережевий доступ до віддаленої інформації, так і на варіант поєднання баз даних окремих філій за допомогою електронної пошти, що є дуже актуальним при нестабільній роботі мережі Інтернет. Самостійна розробка комп'ютерної програми надала також можливість для її подальшого вдосконалення.

Функціональними завданнями бази даних навчального закладу є:

- підвищення ефективності роботи педагогічних колективів, керівників і фахівців системи освіти за рахунок якості й оперативності автоматизованого вирішення управлінських, методичних і облікових завдань;
- оперативне забезпечення органів управління достовірною інформацією про діяльність усіх підрозділів навчального закладу;
- зменшення інформаційних потоків із нижньої управлінської ланки до верхньої.

Самостійна розробка комп'ютерної програми надає можливість для її подальшого вдосконалення

Структура бази даних навчального закладу повинна супроводжувати такі **інформаційні напрями**, як:

- нормативні документи в галузі освіти;
- основні документи школи;
- локально-правові акти школи;
- методична робота;
- педагогічні кадри;
- учні школи;
- організація освітнього процесу;
- освітні напрями школи;
- батьки та соціальне оточення;
- органи самоуправління;
- психологічний блок.

Саме тому **обов'язковими складовими бази даних навчального закладу** повинні бути:

- кінцеві результати роботи школи;
- внутрішньошкільний контроль;
- моніторингові дослідження;
- підсумки роботи вчителів;
- підсумки роботи школи за рік;
- навчальний план.

Вимоги до баз даних:

- отримання інформації з бази даних повинно бути нескладним і доступним для пересічного користувача, якими переважно є освітяни;

- інтерфейс обміну інформацією теж повинен бути достатньо гнучким і адаптивним. Результати роботи мають однаково подаватися як на сучасних комп'ютерах із великими можливостями, так і на комп'ютерах із меншими можливостями, оскільки більшість закладів освіти має різнорівневу техніку;

- при проектуванні бази даних навчального закладу слід урахувувати можливість подальшого узагальнення інформації на рівні району, міста, області, тобто результати роботи повинні легко трансформуватися в будь-яку програму зі зміною вимог до форми подання звіту;

- інформація, що зберігається в базі даних, повинна бути надійно захищеною від несанкціонованого знищення чи пошкодження;

- найбільшою проблемою при проектуванні бази даних є визначення обсягів інформації про керований об'єкт: недостатня кількість інформації призводить до неправильної її інтерпретації і, як результат, до прийняття помилкових управлінських рішень; надлишкова інформація ускладнює її обробку й узагальнення і, як результат, зменшує ефективність використання.

Для повноти відображення освітнього процесу **електронна база даних освітнього закладу повинна мати такі частини:**

- блок статистичних даних про учнів;
- блок статистичних даних про кадри ЗНЗ;
- матеріально-технічний блок;
- аналітико-статистичний блок про рівні досягнень учнів і їхні психологічні особливості;
- методично-плановий блок;
- блок формування звітів.

Ураховуючи різноманітну спрямованість і пов'язані з цим особливості навчальних закладів, кожен із блоків для певного навчального закладу повинен мати своє інформаційне заповнення, спрямоване на задоволення індивідуальних потреб. Цей фактор сьогодні значно ускладнює створення районних, міських та обласних мереж баз даних.

Отже, електронна база даних в управлінні ЗНЗ — це комп'ютерна програма (з інформацією й програмою її обробки) для забезпечення управління навчальним закладом як відкритою системою, що забезпечує реалізацію права громадян на загальну середню освіту.

Етапи розробки моніторингу

Моніторинг має три організаційні етапи:

- підготовчий;
- практичний;
- аналітичний.

Підготовчий етап включає:

- визначення параметрів, за якими буде досліджено роботу системи;
- розробку підходів до отримання інформації;
- визначення вагомості критеріїв і факторів.

На цьому етапі розробки моніторингу при співставленні показників рівня освітнього процесу з метою роботи закладу одразу ж було враховано, що формою первинного узагальнення отриманої інформації буде комп'ютерна обробка даних. Водночас було розроблено систему введення даних. При цьому враховано:

- можливості учасників моніторингового процесу щодо кількості інформації, яку необхідно вводити в комп'ютер;
- перспективи навчання вчителів роботі з комп'ютером і програмою з метою спрощення введення даних і зменшення навантаження на операторів, секретаря, адміністративних працівників.

База даних в управлінні ЗНЗ — це комп'ютерна програма для забезпечення управління навчальним закладом як відкритою системою

Практичний етап передбачає збирання й узагальнення інформації про керований об'єкт.

На цьому етапі моніторингу:

- корегувалися показники;
- розроблялися заходи щодо прискорення збору інформації та підвищення її точності й відповідності реальному стану освітнього процесу;
- відпрацьовувалися терміни передачі інформації, аналізу й реагування на відповідні управлінські рішення, а також терміни й відповідальні особи стосовно контролю за виконанням цих рішень.

Як уникнути формального ставлення до моніторингових досліджень? Нами були розроблені циклограми реагування адміністративних працівників, психолога, керівників предметних МО і класних керівників. На цьому ж етапі створено й механізм розгляду питань, що виникли в результаті моніторингових досліджень, на нарадах при директорові, педагогічних радах, засіданнях предметних МО, співбесідах з учителями й учнями, виховних годинах у класах, на батьківських зборах.

Аналітичний етап передбачає аналіз зібраної інформації й вироблення управлінського рішення, спрямованого на корекцію процесу. Він мав місце

через рік після запровадження комп'ютерного супроводу моніторингових досліджень у НВК, де було:

- розглянуто питання відповідності отриманої картини про стан освітнього процесу реальному стану;
- виявлено ступінь об'єктивності та адекватності підібраних показників, їх вплив на процес підвищення якості освіти й спрямування освітнього процесу на досягнення мети закладу;
- проаналізовано реальні можливості всіх учасників щодо користування отриманою з комп'ютерної бази даних інформацією.

Найважливіші показники діяльності системи освіти в управлінні

Для побудови ефективної системи освітнього моніторингу необхідно визначити найбільш важливі для управління показники діяльності системи освіти.

В управлінні школою прийнято виділяти, як мінімум, *дві групи показників*:

- загальні;
- специфічні.

Загальні показники притаманні всім типам закладів і учнівським колективам (наприклад, рівень навченості учнів із предметів базового компонента).

Специфічні показники мають значення тільки для конкретних учнівських колективів або на окремих етапах дослідження.

Для побудови ефективної системи освітнього моніторингу необхідно визначити найбільш важливі для управління показники діяльності системи освіти

При доборі показників діяльності системи слід урахувати такі властивості:

- стійкість показника протягом тривалого часу;
- реальність і об'єктивність показника;
- наявність обґрунтованих і наукових технологій його оцінювання;
- збільшення навантаження всіх учасників моніторингового процесу при збиранні, узагальненні й аналізі інформації про даний показник.

Сукупність найбільш стійких і реальних показників розглядається як системоутворюючий фактор у цілому. Порівняння мети діяльності з її фактичною реалізацією дозволяє визначити конкретні шляхи корекції діяльності учасників педагогічного процесу на різних його етапах.

Тимчасова характеристика педагогічної системи складається з трьох взаємопов'язаних періодів, що зумовлені:

- віковими й індивідуально-психологічними особливостями розвитку дітей;
- уведенням трьох ступенів середньої загальноосвітньої школи, які охоплюють 11—12 років спільної роботи школи й учня.

Кожен ступінь має свої специфічні завдання, але загальна спрямованість діяльності підпорядковується основній меті — розвитку особистості учня. На кожному ступені навчання доцільна діяльність сприяє накопиченню нових кількісних характеристик особистості й подальшому їх переходу в нові якісно-особистісні утворення.

Рівні управління

Структурні компоненти системи освіти представлені двома підсистемами:

- керуючою (адміністрація, педагогічний колектив);
- керованою (учнівський колектив).

До структурних компонентів належать зміст, форми, методи, засоби педагогічної діяльності.

Вирішальна роль відводиться керуючій підсистемі, структура якої в більшості загальноосвітніх навчальних закладів має *чотири рівні управління*:

- *перший рівень*, що визначає стратегічні напрями розвитку школи:

- директор школи, призначений державним органом чи обраний колективом;
- керівники ради школи, учнівського комітету, громадських об'єднань;

- *другий рівень*:

- заступники директора школи;
- соціальний педагог;
- шкільний психолог;
- відповідальний за організацію суспільно-корисної праці;
- старші вожаті;
- помічник директора школи з господарської частини;

- органи та об'єднання, які беруть участь у самоуправлінні;

- *третій рівень*:

- учителі;
- вихователі;
- класні керівники, що виконують управлінські функції щодо учнів і батьків, дитячих об'єднань, гуртків у системі позакласної роботи;

- *четвертий рівень*, що свідчить про суб'єкт-суб'єктний характер стосунків між педагогами й учнями, — органи класного й загальношкільного учнівського самоуправління.

Мета навчального закладу, умови його функціонування й структурні компоненти не існують самі по собі. Вони вплітаються в діяльність педагога,

утворюючи при цьому **функціональні компоненти** педагогічної системи:

- аналіз;
- планування;
- організація;
- контроль.

Функціональні компоненти внутрішньошкільного управління значною мірою визначаються структурно-функціональними компонентами педагогічного процесу.

Освітній моніторинг — це цілеспрямоване, спеціально організоване безперервне стеження за функціонуванням і розвитком освітнього процесу та його окремих елементів із метою своєчасного ухвалення адекватних управлінських рішень

Отже, основними показниками діяльності ЗНЗ було визначено:

- рівень матеріально-технічного забезпечення;
- рівень кадрового забезпечення;
- рівень навченості учнів.

Динамічна група учнів формується за такими показниками, як:

- рівень активності самореалізації;
- рівень здоров'я;
- психологічні особливості.

Створена таким чином система моніторингу охоплює всі основні процеси в навчальному закладі, є адаптивною, гнучкою й **стосується різних рівнів управління:**

- управлінської діяльності адміністрації школи (адміністративного моніторингу);
- якості роботи вчителів, їхньої управлінської діяльності в навчально-виховному процесі (педагогічного моніторингу);
- рівня навченості учнів і самоорганізації вчителів, діяльності учнів із самоуправління процесом засвоєння знань (психологічного моніторингу);
- рівня та якості вихованості учнів і рівня їхньої активності в культурно-виховних заходах та поза-шкільній освіті, що має велике значення для адаптації в довкіллі.

Оцінювання рівнів

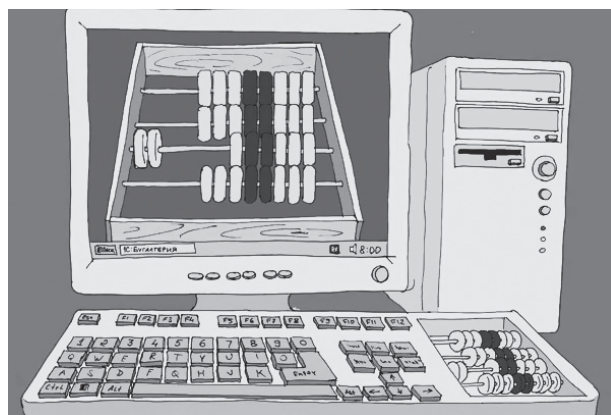
При формуванні загальної оцінки кожного напрямку враховуються рівні можливостей і результативності діяльності. Оцінювання рівнів проводиться за спеціально дібраними показниками, які роками виробляються в навчальному закладі й беруться за основу при організації моніторингу. Однак при такому підході

до створення моніторингової системи ми зіткнулися з проблемою неоднозначного суб'єктивного підходу до оцінювання окремих показників.

Найменш динамічним є показник матеріально-технічного забезпечення закладу. Він корегується тільки на початку навчального року. Зміни в показниках у цьому напрямі вносяться за необхідністю.

Також на початку навчального року вносяться суттєві корективи в робочі навчальні плани, тарифікацію педагогічних працівників, робочий план закладу й статистичну інформацію про учнів і педагогів школи.

Отримана й проаналізована на відповідному рівні інформація спонукає до дії. Оперативно за результатами її аналізу плануються корекційні заходи й поточний контроль. З урахуванням результатів моніторингових досліджень складається план роботи школи на навчальний рік і плани роботи підрозділів школи, плануються методичні заходи й навчання педагогічних працівників, пишуться накази, розпорядження, рекомендації, поради тощо.

Отже, **освітній моніторинг** — це цілеспрямоване, спеціально організоване безперервне стеження за функціонуванням і розвитком освітнього процесу та його окремих елементів із метою своєчасного ухвалення адекватних управлінських рішень на основі аналізу зібраної інформації й педагогічного прогнозу.

Учнівський моніторинг

База даних

Однією з важливих складових частин комп'ютерної бази даних є найбільш повна інформація про учнів навчального закладу. При супроводі бази даних дуже важливим є момент отримання оперативної інформації.

Відомості про учнів у базу даних уносяться за такими параметрами:

- прізвище, ім'я та по батькові учня;
- число, місяць і рік народження;
- стать;
- клас;
- домашня адреса, телефон;

- ПІБ батьків дитини та місце їхнього працевлаштування;
- профіль навчання;
- номер особової справи;
- серія та номер свідоцтва про народження або паспорта;
- ідентифікаційний код;
- група здоров'я.

Однією з важливих складових частин комп'ютерної бази даних є найбільш повна інформація про учнів навчального закладу

За допомогою фільтрів ці дані можна використувати:

- як алфавітний довідник (здійснювати пошук за статтю, роком народження, місцем проживання, місцем працевлаштування батьків, станом здоров'я тощо);
- для формування звітів по ЗНЗ.

При цьому списки класів формуються автоматично.

Отримані таким чином статистичні дані корегуються класними керівниками при внесенні навчальних досягнень учнів. Наприкінці року учні автоматично переводяться до наступного класу, усі відомості про них зберігаються в базі даних.

Моніторинг навчальних досягнень учнів

Для проведення моніторингу навчальних досягнень учнів використовуються такі **показники**:

- результати досягнень учня за попередній рік (автоматично формуються програмою);
- результати стартового контролю;
- проміжні результати в середині I семестру (може бути результатом контрольної роботи або тематичного оцінювання);
- бал за I семестр;
- проміжні результати контролю в середині II семестру;
- бал за II семестр;
- бал за рік;
- результати державної підсумкової атестації у випускних класах.

За даними основних предметів автоматично вираховується основний рівень учня та формується **паспорт навчальних досягнень класу**.

Усі відомості даються автоматично пофарбованими у відповідні кольори, що полегшує сприйняття:

- червоним кольором виділено оцінки високого рівня;
- зеленим — достатнього рівня;

- синім — середнього рівня;
- не зафарбовуються оцінки початкового рівня навчання.

Таким чином, класний керівник може побачити зниження рівня навченості кожного учня й своєчасно провести корекційну роботу, надати допомогу, а в разі необхідності проконсультуватись із психологом щодо індивідуального підходу.

Крім навчальних паспортів класів, після кожного контролю автоматично формуються **списки учнів**, які:

- перейшли на нижчий рівень навчання;
- знизили рівень з окремих предметів;
- мають низький рівень навчання;
- претендують на відзнаку (навчаються на високому рівні).

Таким чином, програма класифікує учнів за рівнями навченості. Кольори допомагають прискорити процес аналізу інформації:

- зелений і синій — показують зниження з достатнього рівня навченості на середній;
- червоний і зелений — зниження з високого рівня на достатній;
- синій і білий — зниження із середнього рівня навченості на початковий.

З метою відстеження роботи предметних кафедр та вчителів-предметників формуються списки тих учнів, які знизили рівень навченості більше ніж на 2 бали з окремих предметів і потребують додаткової уваги вчителів-предметників. Поряд із назвою предмета в списку зазначається прізвище вчителя (це спрощує планування корекційної роботи).

Списки учнів, що потребують додаткової уваги, беруться на контроль адміністрацією закладу й класним керівником.

Також комп'ютерна база автоматично формує списки учнів, що навчаються на початковому рівні, і списки учнів, що мають високі досягнення з навчальних предметів і претендують на відзнаку.

Корекційна робота

Контроль дає позитивні результати тоді, коли охоплює всі сторони педагогічного процесу, коли здійснюється партнерство керівників шкіл, учителів і вихователів, спрямоване на кінцевий результат. Тому результативність роботи вчителів тісно пов'язується з результатами рівня навченості учнів.

При проведенні моніторингу дуже важливим є момент отримання оперативної інформації про хід навчально-виховного процесу. У навчальних паспортах класів фіксуються виділені кольором за рівнями навченості оцінки кожного учня з основних предметів. Щоб ці дані не залишилися непоміченими, після кожного контролю автоматично формуються списки учнів, які перейшли на нижчий рівень навченості, що автоматично виділяється відповідним кольором:

- червоним — високий;
- зеленим — достатній;
- синім — середній;
- не зафарбованим залишається початковий рівень навченості.

Контроль дає позитивні результати тоді, коли охоплює всі сторони педагогічного процесу

Корекційна робота з ліквідації неадекватності рівня навченості рівню здібностей кожного учня протягом навчального року має такий алгоритм: учитель — учень — психолог — аналіз — заступник директора — МО — учитель.

Якщо за результатами стартового контролю є зниження рівня навченості учня, то *першим етапом корекційної роботи буде такий алгоритм*: учень — класний керівник — психолог.

Класний керівник, отримавши інформацію про зниження рівня навченості учня, проводить роботу разом із психологічною службою закладу з метою виявлення причин зниження рівня навченості. Якщо вони виявляються, то надається допомога й проводиться відповідна корекційна робота.

Структура роботи психологічної служби

Інформація, обмежена лише рівнем навчальних досягнень учнів, не дає повної картини про навчально-виховний процес. Діяльність психологічної служби дає можливість побачити не тільки результати освітнього процесу, а й можливі причини зниження, надає реальні дані для роботи психолога.

Алгоритм роботи психологічної служби закладу такий: психолог — батьки — учень — учитель — виявлення сімейного стану — вивчення причин — бесіда, рекомендації — бесіда з батьками — індивідуальна робота — аналітична робота — рекомендації батькам — діагностика, анкетування — відображення результатів.

Створена система роботи ЗНЗ дає можливість отримати інформацію про навчальні досягнення кожного учня поряд з інформацією психологічного й медичного змісту.

У закладі розроблено схему діяльності психолога, у якій передбачено структуру його діяльності щодо аналізу неадекватності рівня навчальних досягнень учнів рівню їхніх можливостей.

Циклограма діяльності психолога щодо вивчення неадекватності рівнів здібностей учнів рівням їхньої навченості

1. Робота з учнем:

- вивчення списку учнів, що знизили рівень навченості;

- індивідуальна бесіда з учнем щодо виявлення причин зниження рівня навченості;

- діагностика відставання.

2. Робота з батьками:

- бесіда з батьками;
- виявлення сімейного стану;
- рекомендації батькам.

3. Робота з учителями:

- бесіда з педагогами;
- надання рекомендацій у карті обліку;
- аналітична робота.

4. Відображення результатів моніторингу в аналітичних матеріалах за результатами семестрів та року.

Циклограма діяльності класного керівника щодо вивчення неадекватності рівнів здібностей учнів рівням їхньої навченості

Учень знаходиться під контролем класного керівника до проходження II етапу контролю.

1. Робота з учнем:

- вивчення списку учнів, які знизили рівень показників початкового й стартового контролю;

- аналіз стану здоров'я цієї категорії дітей і кількість пропущених уроків;

- бесіда з лікарем.

Від правильного виховання дітей залежить добробут усього народу.

Дж. Локк

2. Індивідуальна робота:

- індивідуальні бесіди з учителями, з предметів яких учні знизили рівень навченості, з метою виявлення можливих причин;

- індивідуальна бесіда з батьками;

- індивідуальна бесіда із психологом.

3. Відображення результатів:

- висновок і складання плану дій щодо усунення причин зниження (фіксується в карті обліку корекційної роботи);

- інформація на нараді при заступниках директора щодо проведення корекційної роботи та її наслідків.

У середині I семестру як результат контрольної роботи або тематичного оцінювання при зниженні рівня навченості *другим етапом корекційної роботи є такий алгоритм*: учень — класний керівник — психолог — учитель.

У цей період здійснюється корекційна робота з учнями, які мають зниження в навчанні, із залученням учителя-предметника, що аналізує навчальні

можливості учня й складає план корекційної роботи щодо усунення причин неадекватності рівня здібностей рівню навченості.

Інформація для аналізу надходить керівникові МО, який забезпечується відповідними циклограмами, пам'ятками з обробки отриманих результатів, поелементного аналізу й корекції діяльності учня.

Циклограма діяльності керівника МО щодо вивчення неадекватності рівнів здібностей рівням навченості учнів

Аналіз-корекція:

- вивчення списку учнів, що знизили рівень навчання;
- вивчення списку вчителів, з предметів яких учні знизили рівень навченості;
- індивідуальна бесіда з учителями-предметниками щодо виявлення причин зниження учнем рівня навченості;
- аналіз стану шкільної документації (журналів, поурочних планів, зошитів для контрольних робіт, робочих зошитів) учителя-предметника;
- відвідування уроків із метою виявлення індивідуального підходу до учня;
- корекційні контрольні завдання;
- розгляд питання на засіданні МО;
- висновки, пропозиції й звіт заступникові директора.

Керівниками МО складаються плани для аналізу корекційної роботи з учнями під час етапу проміжного контролю (табл. 1).

Третім етапом корекційної роботи є обробка інформації про зниження рівня навченості учня з предметів за семестр і рік, що має такий **алгоритм**: учитель — заступник директора — аналіз — психолог — МО — учень — учитель.

Інформація для аналізу надходить заступникові директора, психологу, керівникові МО, класному керівнику, учителеві-предметнику.

Заступник директора, отримавши інформацію для аналізу, може побачити лише загальні тенденції й напрями корекційної діяльності, тому що він не є фахівцем з усіх предметів.

Йому на допомогу приходить керівник ШМО, який має інформацію про основні напрями та специфіку роботи з предмета.

Протягом корекційної роботи не всі учні можуть скорегувати свою оцінку, тож на учнів, у яких є труднощі та які потребують посиленої уваги, складаються індивідуальні карти обліку корекційної роботи.

Після проведення кожного поточного контролю й спланованої роботи інформація надається для аналізу заступникові директора, який використовує циклограму своєї діяльності для обробки моніторингової інформації.

Циклограма діяльності заступника директора щодо вивчення неадекватності рівнів здібностей учнів рівням їхньої навченості

Діяльність заступника директора:

- вивчення списку учнів, що знизили рівень навченості;
- визначення списку вчителів, з предметів яких учні знизили рівень навченості;
- розподіл завдань з аналізу вивчення рівнів здібностей і навченості учнів за циклограмами діяльності:
 - керівникові МО;
 - класному керівникові;
 - психологу;
- індивідуальні консультації й бесіди з класними керівниками, керівниками МО, психологом;
- індивідуальна робота з учнями та їхніми батьками (в особливих випадках);
- аналіз карти обліку корекційної роботи з учнем і зведення відомостей, наданих класними керівниками, керівниками МО і психологом у карту управлінського моніторингу;
- відображення результатів моніторингу в аналітичних матеріалах за результатами семестрів і року.

Таблиця 1

Аналіз та план корекційної роботи з усунення причин неадекватності рівня здібностей учнів рівню їхньої навченості

Учитель _____

Предмет _____

Клас	ПБ учня	Рівень здібностей	Рівень навченості	План корекційної роботи	Рівень навченості після корекційної роботи
				1. Індивідуальна робота з учнями на уроці.	
				2. Диференційовані домашні завдання.	
				3. Консультації для учнів із предмета.	
				4. Бесіда з батьками.	
				5. Тестовий контроль кожної теми.	
				6. Контроль за виконанням домашніх завдань	

Відомості про проведення корекційної роботи та її результати фіксуються (табл. 2).

Результати проведеної корекційної роботи можна переглянути на діаграмі, яку дають адміністраторові школи для її миттєвого аналізу. Вона відображає систему роботи психолога, класного керівника, керівника МО, учителя-предметника й дає змогу вносити зміни у планування їхньої роботи.

Підсумок

Використання комп'ютерної бази даних надає можливість без додаткових витрат часу надавати учасникам моніторингового процесу отриману інформацію в різних інтерпретаціях, а саме:

- для класних керівників формується паспорт класу, у якому надається інформація про навчальні досягнення учнів, їхню зайнятість у позашкільній освіті, психологічні особливості, здоров'я;
- для адміністрації закладу формується звіт про рівень навченості в класах і паралелях із предметів базового компонента, а також автоматично формуються:
 - списки учнів, які претендують на відзнаку;
 - списки учнів, що значно (з переходом на більш високий рівень) підвищили рівень навчання;
 - списки учнів, що знизили загальний рівень навчання, а також із окремих предметів із зазначенням прізвищ учителів, які викладають цей предмет;
- для керівників предметних МО формуються звіти по класах і паралелях про рівень навчальних досягнень учнів, звіт про результати роботи кожного вчителя-предметника зокрема та МО взагалі.

Аналіз інформації

Тричі на рік (після проведення стартового контролю, за результатами першого семестру й наприкінці

року) вся отримана моніторингова інформація аналізується заступником директора; складається аналітична довідка, на підставі якої видається наказ директора по навчальному закладу.

Таким чином, інформація про рівень освітнього процесу додатково аналізується, що дає можливість для поточної корекції, завдяки якій можна усувати проблеми ще до їх загострення.

Використання комп'ютерної бази даних надає можливість без додаткових витрат часу надавати отриману інформацію різним учасникам моніторингового процесу в різних інтерпретаціях

Організована система моніторингу в закладі дозволяє мати цілісну об'єктивну картину стану освітнього процесу.

При введенні мінімального обсягу інформації адміністрація закладу, керівники предметних МО, психологічна служба, класні керівники й учителі-предметники мають достатню інформацію для аналізу об'єктів моніторингових досліджень і планування корекційних заходів.

Використання комп'ютерних технологій прискорює отримання необхідної інформації й гарантує точність і адекватність, що робить її більш цінною.

Зменшення розрахункових операцій сприяє оптимізації реальної роботи з покращення якості освіти.

Таблиця 2

Управлінський моніторинг щодо вивчення неадекватності рівня здібностей учнів рівню їхньої навченості

ІПБ учнів, які знизили свій рівень	Клас	Рівень здібностей	Рівень навченості	Предмети	Учителі	Запланована корекційна робота					Результат роботи
						з керівником МО	з психологом	з учнем	з батьками	з класним керівником	
						К/п	П/д	Б	Б	В/р	
						Б; Поу/п	П/р	Ін/р		Б	

Примітки:

- Кп — консультація педагога;
- Б — бесіди;
- В/у — відвідування уроків;
- К/п — календарне планування;

- Поу/п — поурочне планування;
- Ін/р — індивідуальна робота;
- П/д — психологічна діагностика;
- П/р — психологічні рекомендації;
- В/р — виховна робота.

Замовити книжки видавництва «Шкільний світ» можна за тел. **0(44) 284-24-50** або надіславши на номер **0(67) 408-84-73** sms-повідомлення такого змісту: «Хочу замовити книжки»

Форма подання інформації дозволяє побачити проблеми в той час, коли корекційна робота є найефективнішою.

Моніторинг психологічних особливостей учнів

Крім навчальних паспортів класів, комп'ютерна програма може сформувати паспорт особистісного розвитку учнів класу, ураховуючи їхні психологічні особливості.

Основними параметрами вивчення особистості дитини для організації індивідуального підходу у вихованні та розвитку є такі:

- рівень особистого розвитку;
- формування самооцінки;
- емоційно-вольова сфера;
- інтереси та нахили;
- мотивація навчальної діяльності;
- сімейні стосунки;
- діагностика;
- спостереження;
- бесіди з батьками;
- аналіз участі в позаурочній діяльності;
- психолого-педагогічна карта розвитку дитини;
- характеристика: медичні показники здоров'я, психологічні особливості, розумовий розвиток.

Комп'ютерна програма може сформувати паспорт особистісного розвитку учнів з урахуванням їхніх психологічних особливостей

До паспорта особистісного розвитку входять:

- аналіз стану здоров'я дітей;
- розподіл за групами здоров'я;
- психологічні особливості (темперамент, інтроверсія, психологічна стійкість);
- аналіз рівня психічних процесів (уваги, пам'яті, мислення);
- рівень інтелектуальних здібностей;
- аналіз рівня вихованості учнів;
- переважний рівень навчальних можливостей;
- рівень самореалізації учня та його соціальна активність;
- ставлення батьків до навчально-виховного процесу.

Первинне внесення таких даних здійснюють:

1. Шкільний лікар визначає групу здоров'я й тип захворювання.
2. Класний керівник відмічає активність учнів класу за напрямками:
 - гуманітарним;
 - художньо-естетичним;
 - спортивним;

- за участю в шкільних, класних і районних заходах, оцінюючи її за 4-бальною системою, де:

- 4 — високий рівень активності й результативності;
- 3 — достатній;
- 2 — середній;
- 1 — низький.

Середній бал із цієї частини потім буде занесений у паспорт особистісного розвитку як рівень активності й самореалізації.

3. Соціально-психологічна служба проводить діагностику рівня вихованості учнів, типу темпераменту, рівня розвитку мислення, пам'яті й уваги, а також емоційної стабільності; здійснює внесення отриманих даних у паспорт особистісного розвитку класного колективу.

Карта темпераментів учнів ____ класу

Сангвініки: _____
(ПІБ учнів)

Холерики: _____
(ПІБ учнів)

Флегматики: _____
(ПІБ учнів)

Меланхоліки: _____
(ПІБ учнів)

Опитування на уроках слід вести в першу чергу.

Під час уроків потрібно створювати умови для індивідуальної реалізації знань через рівневі завдання з метою відстеження успіхів дітей.

Необхідно обмежити взаємодію дітей, урахувати рівень їхньої самостійності під час навчальної діяльності, роботи в групах чи парах.

При потребі можна не обмежуватися рамками одного класу, а отримати узагальнену інформацію по школі.

Аналіз рівня психічних процесів

Психологічною службою на початку року проводяться обстеження кожного учня, під час якого визначається рівень їхніх психічних процесів: пам'яті, уваги, уяви, розвитку мови. Ці дані заносяться до комп'ютерної програми, а також до навчального паспорта класу.

На малих педрадах і консультаціях психолог дає пояснення щодо вибору методів роботи з певним учнем згідно з його віковими особливостями, готує рекомендації для індивідуальної роботи на уроках та в повсякденному житті кожної дитини.

Протягом року аналізується динаміка змін розвитку цих психічних процесів шляхом спостережень і діагностичної роботи за такими методиками:

- «Оцінка стійкості уваги» Є. І. Рогової;
- «Оцінка обсягу уваги» з використанням таблиць

Горбова;

• «Оцінка переключення уваги» з використанням таблиць Горбова-Шульте.

Рекомендації для корекції уваги учнів

Нижче середнього чи низький рівень

1. Враховуйте час найбільшої ефективності уваги впродовж уроку. Стійка увага зберігається від 8-ї до 23-ї хв уроку, тому доцільно подавати мнемонічний матеріал саме в цей час.

2. Спостерігайте за зовнішніми виявами спрямованості уваги дитини. Спрямовуйте її залежно від виду роботи.

3. Враховуйте, що в умовах тривалої концентрації на одноманітному слабкому подразнику виникає ефект коливання уваги. Періодично включайте в лекційний матеріал проблемні завдання, що потребують розумових зусиль.

4. Не відволікайте учнів, якщо ви дали завдання, що потребує концентрації уваги: не ходіть по класу, не продовжуйте пояснень тощо.

5. Зосередженню уваги допоможе просте запитання, яке ви можете поставити після відповіді дитини: «На яке запитання ти щойно відповідав?». Допомагає сконцентрувати увагу й просте повторення завдання.

6. Давайте більше завдань для роботи з підручником, оскільки єдиним організатором уваги при цьому є зміст матеріалу, а не зовнішні чинники.

7. Вчасно використовуйте вправи на відпочинок.

Середній рівень

1. Частіше використовуйте спосіб взаємної перевірки письмових завдань, який сприяє концентрації уваги учнів.

2. Посилюйте увагу дітей через певні проміжки часу відповідними завданнями, оцінними судженнями тощо.

3. Враховуйте, що збільшення обсягу елементів, які сприймаються, викликає зменшення уваги, і навпаки.

Високий рівень

1. Враховуйте, що занадто частий перехід від однієї діяльності до іншої втомлює. Використовуйте розподіл уваги не більше, ніж на 2—3 об'єкти.

2. Частіше урізноманітнюйте форми роботи й завдання. Це активізує не тільки увагу, а й інші психічні процеси дитини.

3. Пам'ятайте, що нове й незвичне привертає увагу.

Під час уроків потрібно створювати умови для індивідуальної реалізації знань через рівневі завдання з метою відстеження успіхів дітей

Психологічною службою разом з учителями проводиться *діагностика розвитку в учнів здібностей аналізувати, комбінувати, планувати й розмірковувати*. Це дає змогу спланувати індивідуальний підхід до кожної дитини й дібрати необхідний рівень завдань відповідно до рівня вмінь. Усі дані аналізуються й корегуються за потребою.

Вихованість учнів

У паспорт особистісного розвитку також включено розділ «Вихованість».

Під рівнем вихованості розуміємо ступінь сформованості (відповідно до віку) найважливіших якостей особистості. Кожен показник має свій рівень його сформованості:

- високий;
- достатній;
- середній;
- низький.

При виведенні оцінки рівня вихованості учня враховується педагогічний інструментарій його залучення до самооцінки (таблиці 3, 4).

Таблиця 3

Якості особистості, які потрібно виробити в собі, щоб досягти успіху
(для класних керівників 6—9-х класів)

Якості особистості	Я оцінюю себе разом із батьками	Мене оцінює вчитель	Підсумкові оцінки
1. Ерудиція (начитаність і глибокі знання в галузі науки): • міцність і глибина знань; • культура мови; • доказовість і аргументованість суджень; • кмітливість; • використання додаткових джерел			
2. Ставлення до праці: • старанність і сумлінність; • самостійність; • уважність; • ощадливість; • звичка до самообслуговування			

Закінчення

Якості особистості	Я оцінюю себе разом із батьками	Мене оцінює вчитель	Підсумкові оцінки
3. Я і природа: • турбота про рослин, тварин, землю; • дбайливе ставлення до природи в повсякденній діяльності та праці; • допомога природі			
4. Я і суспільство: • виконання правил внутрішнього розпорядку; • виконання правил поведінки для учнів; • відповідність нормам і правилам людського співжиття; • милосердя як протилежність жорстокості; • участь у житті класу й школи			
5. Естетичний смак: • акуратність і охайність; • культурні звички в житті; • унесення естетики в життя; • уміння знаходити прекрасне в житті; • відвідування культурних центрів			
6. Я (ставлення до себе): • я керую собою, своєю поведінкою; • умію організовувати свій час; • дотримуюся правил особистої гігієни; • піклуюся про здоров'я; • у мене немає шкідливих звичок			

Оцінка результатів проводиться за 5-бальною шкалою:

- 5 — завжди;
- 4 — часто;
- 3 — рідко;
- 2 — ніколи;
- 1 — у мене інша позиція

За кожним критерієм якості особистості виводиться одна середньоарифметична оцінка. Унаслідок цього кожний учень має 6 оцінок. Потім 6 оцінок складаються й діляться на 6. Середній бал і є умовним рівнем вихованості.

Середній бал:

- 5—4,5 — високий рівень вихованості (В);
- 4,4—4 — достатній рівень вихованості (Д);
- 3,9—2,9 — середній (задовільний) рівень вихованості (С);
- 2,8—2 — низький рівень вихованості (Н).

Таблиця 4

Якості особистості, які треба виробити, щоб добре навчатися й поводитися
(для учнів 1—2-х класів)

Якості особистості	Я оцінюю себе разом із батьками	Мене оцінює вчитель	Підсумкові оцінки
1. Допитливість: • мені цікаво навчатися; • я люблю мріяти; • мені цікаво знаходити відповіді на незрозумілі запитання; • мені подобається виконувати домашні завдання; • я прагну одержати гарні оцінки			
2. Працьовитість: • я старанний у навчанні; • я уважний; • я допомагаю іншим і сам звертаюся по допомогу; • мені подобається допомагати батькам і виконувати домашню роботу; • мені подобається чергування в школі			
3. Дбайливе ставлення до природи: • до землі; • до рослин; • до тварин			

Закінчення

Якості особистості	Я оцінюю себе разом із батьками	Мене оцінює вчитель	Підсумкові оцінки
4. Моє ставлення до школи: • я виконую правила для учнів; • я доброзичливий у стосунках із людьми; • я беру участь у справах класу			
5. Гарне в моєму житті: • я акуратний у справах; • я охайний; • мені подобається все гарне; • я ввічливий у стосунках із людьми			
6. Як я ставлюся до себе: • я керую собою; • я дотримуюся санітарно-гігієнічних правил догляду за собою; • у мене немає шкідливих звичок			

Оцінка результатів за 5-бальною системою:

- 5 — завжди;
- 4 — часто;
- 3 — рідко;
- 2 — ніколи;
- 1 — у мене інша позиція.

За кожним критерієм якості особистості виводиться середньоарифметична оцінка. Унаслідок кожний учень має 6 оцінок. Потім вони складаються й діляться на 6. Середній бал і є умовним визначенням рівня вихованості.

Середній бал:

- 5—4,5 — високий рівень вихованості (В);
- 4,4—4 — достатній рівень вихованості (Д);
- 3,9—2,9 — середній рівень вихованості (С);
- 2,8—2 — низький рівень вихованості (Н).

Система поєднання самооцінки з оцінкою дозволяє учневі корегувати свої стосунки з оточуючими, керувати собою, займатися самовихованням, щоб досягти кращих результатів і успіху. Досвід використання оцінки вихованості й процедура її виставлення переконує в тому, що це стимулює в підлітків процеси самопізнання, викликає бажання та прагнення до саморозвитку й самовиховання, що позитивно позначається на формуванні особистості.

Класні керівники 5-х класів використовували під час визначення рівня вихованості методику

Н. П. Капустіна, за якою дитина оцінює себе разом із батьками. Її оцінює і вчитель. Виводиться підсумкова оцінка. Потім за середнім балом визначається рівень вихованості.

Класні керівники 6—8-х класів використовували діагностичну програму рівнів вихованості учнів М. І. Шиловой. Користуючись цією програмою, класний керівник на основі педагогічних спостережень визначає рівень вихованості учнів і заповнює зведений аркуш даних вивчення рівня вихованості учнів (табл. 5 а, б, в).

Таблиця 5

Дані вивчення рівня вихованості учнів ___ класу

а)

ПІБ учня	Допитливість	Працьовитість	Дбайливе ставлення до природи	Моє ставлення до школи	Гарне в моєму житті	Як я ставлюся до себе	Середній бал	Рівень вихованості

б)

ПІБ учня	Відповідальність	Ощадливість	Дисциплінованість	Відповідальне ставлення до навчання	Ставлення до праці	Колективізм і товариськість	Доброта й чуйність	Чесність	Простота й скромність	Культурний рівень	Рівень вихованості

в)

ПІБ учня	Інтелектуальний рівень	Милосердя	Відповідальність	Справедливість	Характер	Середній бал	Рівень вихованості

Примітка: Під час визначення рівня вихованості за кожним показником необхідно користуватися діагностичною таблицею. Оцінка записується умовною позначкою:

Я — яскраво виявляється (5 балів);

В — виявляється (4 бали);

СВ — слабо виявляється (3 бали);

НВ — не виявляється (2 бали).

Підсумкова оцінка виводиться як середньоарифметичне (сума балів ділиться на 11):

5—4,5 бали — високий рівень вихованості;

4,5—3,9 бали — достатній рівень вихованості;

3,8—2,9 бали — середній рівень вихованості;

2,8—2 бали — низький рівень вихованості.

Підсумок:

У класі ____ учнів.

З них мають:

- високий рівень вихованості (В) — ____ осіб;
- достатній рівень вихованості (Д) — ____ осіб;
- середній рівень вихованості (С) — ____ осіб;
- низький рівень вихованості (Н) — ____ осіб.

Істотний вплив на розвиток особистості учня має класний колектив. Кожен окремий учень, у свою чергу, має вплив на розвиток колективу, у якому він знаходиться.

Справжнє становлення особистості можливе лише тоді, коли вихованець освоїть мистецтво жити в колективі, але при цьому залишиться самим собою, індивідуальним, органічним, незалежним і вихованим (табл. 6).

Таблиця 6

Система ціннісних орієнтацій для учнів 9—11-х класів
(для класних керівників 10—11-х класів)

Критерії оцінки й показники	Самооцінка	Оцінка батьків	Оцінка експертної групи	Підсумкова оцінка
Інтелектуальний рівень: • ерудиція; • культура мовлення; • логіка мислення; • доказовість; • аргументація; • самостійність				
Моральна позиція: 1. Милосердя: • доброта й жалісливість; • доброта й жаль до родини, близьких, друзів. 2. Відповідальність: • обов'язок перед батьками й старшими; • обов'язок перед суспільством. 3. Справедливість: • рівність; • відповідність нормам внутрішньошкільного життя; • дотримання закону. 4. Характер: • щедрість щодо слабких, хворих, бідних; • вміння прощати; • чесність				

Оцінювання:

1. Ознайомити школярів із ціннісними орієнтаціями, обговоривши їх на різних заняттях (класних годинах, диспутах, усних журналах, круглих столах).
2. За критерієм «Інтелектуальний рівень» вивести середню оцінку, а за критерієм «Моральна позиція» виставляється підсумкова оцінка за кожний показник.
3. Експертна група обирається самими учнями (2—3 учні, 1—2 вчителі).
4. Оцінка результатів проводиться за 5-бальною системою:
 - 5 — завжди;
 - 4 — часто;
 - 3 — рідко;
 - 2 — ніколи;
 - 1 — у мене інша позиція.

Система сполучення самооцінки із зовнішньою оцінкою дозволяє учневі корегувати свої стосунки з оточуючими, керувати собою, займатися самовихованням, щоб досягти кращих результатів і успіху.

У підсумку кожен учень має 5 оцінок. Їх сума ділиться на 5.

Середній бал визначає рівень вихованості:

- 5—4,5 бали — високий рівень вихованості;
- 4,4—3,9 бали — достатній рівень вихованості;
- 3,8—2,9 бали — середній рівень вихованості;
- 2,8—2 бали — низький рівень вихованості.

Висновок... Ефективне виховання й навчання, що формує освічену, культурну, високоморальну, творчо активну й соціально зрілу особистість, неможливі без знань індивідуальних особливостей кожного учня й постійного відстеження його особистого розвитку, оцінки рівня вихованості та спонукання до саморозвитку й самовиховання.

Ураховуючи відомості про рівні вихованості в паспорті особистісного розвитку, комп'ютерна програма автоматично ділить учнів класу на динамічні групи.

Моніторинг психологічних особливостей учнів допомагає в реалізації виховної мети НВК — формуванні конкурентоздатної творчої особистості, спроможної до самовизначення, самореалізації та самовдосконалення, з урахуванням її індивідуальних особливостей за принципом диференціації у вихованні, навчанні й розвитку.

Під рівнем вихованості мають на увазі ступінь сформованості найважливіших якостей особистості. Дані заносяться до комп'ютерної програми. Динаміку рівнів вихованості можна спостерігати за допомогою діаграм, таблиць (табл. 7).

Аналіз взаємин учнів, без якого неможливе їхнє розуміння, — важливе завдання педагога.

Психолог допомагає вчителю визначити міжособистісні стосунки в класі для того, щоб допомогти

доцільно розподілити й організувати спільну діяльність дітей з урахуванням їхнього індивідуального статусу в класі.

Уся виховна робота в ЗНВК планується за результатами психолого-педагогічної діагностики, попереднього прогнозування й на основі даних паспорта особистісного розвитку учнів класу. На основі виховних завдань складається план роботи.

Справжнє становлення особистості можливе лише тоді, коли вихованець освоїть мистецтво жити в колективі, залишаючися самим собою, індивідуальним, органічним, незалежним

Під час планування для кожного класу враховуються:

- склад динамічних груп (схема 4);
- вікові й індивідуальні особливості учнів;
- фактично існуючі умови й можливості їх використання;
- виховне середовище.

У процесі планування передбачаються не тільки фактори та обставини, які можуть позитивно вплинути на процес спільної діяльності й спілкування, але й контроль та аналіз за процесом і результатами розвитку й вихованості, що забезпечуватиме інформацію про фактичний стан справ і даватиме змогу прийняти обґрунтовані управлінські рішення.

Згідно з критеріями вивчення особистості, кожен класний керівник уявляє учнівський колектив поділим на динамічні групи. Комп'ютерна база даних це здійснює автоматично.

Таблиця 7

Рівні вихованості учнів

Клас	Кількість учнів	Високий	Достатній	Середній	Низький

Критерії розподілу учнів на динамічні групи у процесі виховання

Перша динамічна група Позитивно мотивована група з акцентом на суспільно особистісне затвердження	До цієї групи належать найбільш активні учні, які прагнуть до використання всіх можливостей для свого всебічного розвитку: у них яскраво виражена потреба в пізнавальній діяльності, прагнення вести суспільну роботу, бажання приносити користь працею, використовувати свої інтереси на користь колективу
Друга динамічна група Позитивно мотивована група з акцентом на особистісно суспільне затвердження	До цієї групи належать школярі з вибіркоким ставленням до позаурочних занять: учні перебірливо ставляться до змісту і форм позаурочної діяльності; у них яскраво виражені інтереси до спорту, мистецтва, технічної творчості, а найменшу увагу вони приділяють обов'язковим навчальним заняттям
Третя динамічна група Пасивно мотивована група	До цієї групи належать школярі з пасивним ставленням до позаурочної діяльності: вони виконують роль пасивних слухачів, спортивних уболівальників, формальних виконавців; до школи їх залучає не сам предмет знань, а спілкування з товаришами
Четверта динамічна група Негативно мотивована група (група ризику)	До цієї групи належать школярі з демотивованим ставленням до позаурочних занять: педагогічно занедбані діти та учні, які прагнуть «вільного життя» без педагогічного контролю вдома чи на вулиці

Усі зібрані відомості відображаються комп'ютерною програмою в «Паспорті особистісного розвитку класу», що є джерелом інформації для кожного педагога щодо організації у виховному процесі диференційованого підходу.

У паспорті використовуються певні кольори.

Значення кольорів може бути таким:

- рожевий колір — учні першої динамічної групи;
- зелений колір — учні другої динамічної групи;
- блакитний колір — учні третьої динамічної групи;
- чорний колір — учні четвертої динамічної групи.

Ця інформація є конфіденційною для учнів і їхніх батьків. Користуватися нею може лише класний керівник і адміністрація навчального закладу.

Комп'ютерна програма дозволяє аналізувати динаміку розподілу учнів на динамічні групи в паралелях і в класах (у відсотках), у загальному по школі (у кількісному співвідношенні).

Медична служба школи

За результатами досліджень медична служба школи дає рекомендації щодо покращення стану здоров'я учнів.

Кожного року в школі проводяться поглиблені медичні огляди дітей. Їх результати узагальнюються щодо навантажень у картах здоров'я класу (табл. 8) з індивідуальними рекомендаціями лікарів. Усі педагоги зобов'язані керуватися ними під час роботи з дітьми як на уроці, так і в позаурочній діяльності.

Комп'ютерна програма дозволяє відслідковувати групи здоров'я не тільки в межах одного класу, а й школи взагалі.

Кадри**База даних**

База даних навчального закладу містить великий обсяг статистичної інформації про вчителів. У лічені хвилини можна знайти інформацію про кожного педагогічного працівника:

- ПІБ учителя, рік народження, освіта;
- назва навчального закладу та рік його закінчення;
- педагогічний стаж;
- кваліфікаційна категорія;
- курсова перепідготовка;
- назва предмета, який викладає;
- класи, у яких викладає.

За цими даними автоматично формується статистична звітність про педагогічних працівників закладу (за віком, категоріями, освітою, стажем). Крім того, використання електронних таблиць дає можливість оперативно отримувати будь-які списки працівників.

Усі зміни в даних про вчителів ураховуються в усіх звітах, що дозволяє в будь-яку мить мати достовірну інформацію чи відслідковувати динаміку змін у статистичній інформації.

Тарифікація вчителів

Одним із проблемних питань під час створення електронних баз даних залишається тарифікація вчителів, яка пов'язана з розподілом годин між ними. Трудомістким і обмеженим у часі є процес тарифікації педагогічних працівників, а в закладі, що складається з трьох філій, він утричі складніший. Автоматизація цього процесу зменшує затрати часу до одного дня. Відомості про педагогів зі шкільної бази автоматично потрапляють у програму тарифікації, що включає:

- мережу школи;

- типові навчальні плани;
- програму тарифікації;
- звіт годин.

Мережа школи формується автоматично при внесенні даних про учнів у паспорти класів.

Навчальні плани складаються за Типовими навчальними планами, затвердженими МОН України. Ураховуючи специфіку закладу й запит учнів, до робочих навчальних планів і варіативної складової вносяться регіональні курси, факультативи й спецкурси. При цьому автоматично враховується поділ класів на групи.

У програмі тарифікації проти кожного прізвища педагогічного працівника виставляється кількість годин у кожному класі. При цьому автоматично контролюється кількість нерозділених годин, які заносяться як вакансії. У разі якщо помилково поділили більше годин, ніж відведено, у рядку про вакансії з'являється сигнал про помилку. Кількість розділених годин постійно порівнюється з кількістю годин за робочими навчальними планами.

Розподіл годин також зводиться в єдину таблицю тарифікації.

Автоматично складається звіт годин.

Програма тарифікації має вигляд, як у таблиці 9 на с. 32.

Внутрішньошкільний контроль

Оцінка та самооцінка методичного рівня

З метою удосконалення методичної роботи в закладі в рамках внутрішньошкільного контролю щорічно виставляється оцінка й самооцінка методичного рівня кожного вчителя. За методикою доктора педагогічних наук Г. В. Єльнікової цей процес є дуже трудомістким і вимагає великої кількості розрахунків. Тому в базі даних передбачено блок аналізу методичного рівня вчителів.

На початку року за допомогою анкетування всіх працівників закладу (див. табл. 10 на с. 33) підраховуються коефіцієнти вагомості обраних критеріїв, факторів і створюється адаптивна модель педагогічної діяльності вчителя.

При цьому всі показники перераховуються й передаються у програму оцінки діяльності автоматично. Ці дані узагальнюються по діяльності кожного вчителя.

Вироблені таким чином показники вагомості критеріїв і факторів дозволяють оцінити методичний рівень кожного вчителя з урахуванням головної мети закладу, ураховуючи думку всього колективу.

Програмою розраховуються і кваліметричні показники.

Модель кваліметричного стандарту діяльності вчителя

Автоматично формується базова модель кваліметричного стандарту діяльності вчителя з урахуванням даних вагомості факторів, що виявляються в учителів під час професійної діяльності. Вони змінюються в діапазоні від нуля до одиниці відповідно до потреб сьогодення та індивідуальної майстерності кожного вчителя.

За аналогічною програмою також розраховуються й будуються діаграми вагомості з усіх факторів кваліметричного стандарту.

Кожний учитель, ураховуючи вагомість критеріїв і свою професійну майстерність, здійснює самооцінку. Внесення даних у комп'ютерну програму здійснюється в певній формі (рис. 1 на с. 32).

Але занесені дані самооцінки вчителя до анкети є суб'єктивними. Щоб уникнути необ'єктивності в оцінюванні, за виробленими параметрами

Таблиця 8

Стан здоров'я учнів (рекомендації лікаря)

Клас	ПІБ	I група здоров'я
		1. Загальний стан. 2. Режим дня. 3. Профілактичні щеплення й реакція Манту згідно з наказом МОЗУ від 03.02.06 № 48. 4. Профілактичні засоби в міжсезоння (фітотерапія, ароматерапія, вітамінотерапія). 5. Загартування й оздоровлення влітку
II група здоров'я		
		1. Дієта. 2. Режим дня, що захищає. Щоденний відпочинок 1—1,5 год, заняття фізкультурою в період ремісії в основній групі. 3. Диспансеризація з проведенням протирецидивної терапії двічі на рік. 4. Профілактика ГРВІ в міжсезоння. 5. Щеплення за віком згідно з наказом МОЗУ № 48 від 03.02.06

здійснюється оцінювання діяльності вчителів представниками адміністрації, керівниками МО та іншими вчителями.

Усі ці відомості зводяться в діаграму результатів самооцінки та об'єктивної оцінки вчителів, що дає змогу використовувати інформацію для планування методичної роботи всіма структурними підрозділами школи.

Ця програма дозволяє проаналізувати рівень професійної підготовки вчителів і використати інформацію під час атестації.

Векторний аналіз уроку

Робота з педагогічними кадрами не обмежується тільки внесенням даних про вчителів і їхню

Таблиця 9

Тарифікаційний список учителів та інших працівників на 1 вересня ____ року

Показники на початок навчального року	1—4-ті класи	5—9-ті класи	10—12-ті класи	Разом
Кількість класів на 1 вересня				
Кількість класів-комплектів на 1 вересня				
Кількість учнів на 1 вересня				
Загальна кількість годин викладацької роботи на тиждень за тарифікацією, зокрема:				
• кількість годин за навчальним планом;				
• кількість додаткових годин;				
• усього годин;				
• у зв'язку з поділом класів на групи при проведенні занять з:				
— іноземної мови;				
— трудового навчання;				
— фізичної культури;				
— початкової військової підготовки;				
— української мови в школах із російською мовою навчання;				
— неперервного курсу інформатики;				
— індивідуального навчання				

1	№ учителя за списком	24	Хто оцінює				Самооцінка
2	Самооцінка критеріїв вчителем	0,00 - критерій фактично не має проявлення;	0,25 - критерій має незначне проявлення;	0,50 - критерій проявляється в межах 40% - 60% вимог;	0,75 - критерій проявляється в межах 61% - 75% вимог;	1,00 - критерій проявляється в межах 76% - 100% вимог.	
3	1.Методологічна грамотність	○	○	○	●	○	ЗБЕРЕГТИ РЕЗУЛЬТАТ
4	2.Поповнення знань	○	○	●	○	○	
5	3.Розвиток фахових умінь	○	○	●	○	○	
6	4.Моделювання уроку	○	○	○	●	○	
7	5.Проведення уроків	○	●	○	○	○	
8	6.Проведення предметних тижнів	○	○	○	●	○	
9	7.Проведення підсумкових заліків	○	○	○	○	●	
10	8. Позакласна робота з предмета	○	○	●	○	○	
11	9.Планування навчально-виховного процесу	○	●	○	○	○	

Рис. 1. Фрагмент програми внесення даних «Самооцінка критеріїв учителем»

Таблиця 10

Ранжування в порядку важливості

№ з/п	Зміст	Ранг
1	Безперервна освіта	
2	Здійснення навчально-виховного процесу	
3	Документальне оформлення	
4	Підтримка шкільного укладу життя	
5	Суспільна активність	

Примітка:

- найважливіше — 1;
- менш важливе — 2 і т. п.

професійну підготовку. Однією з функцій адміністрації закладу є внутрішньошкільний контроль.

У НВК для визначення ефективності проведення уроків впроваджено методику векторного аналізу.

Методика векторного аналізу уроку — це управлінська технологія внутрішньошкільного контролю якостей освітніх послуг, яку ми використовуємо на основі системного підходу до спостереження й аналізу уроку.

Автором цієї технології є кандидат педагогічних наук, доцент обласного Інституту післядипломної педагогічної освіти м. Івано-Франківська Оксана Малиновська.

Векторний аналіз уроку є однією зі складових комп'ютерної програми (рис. 2).

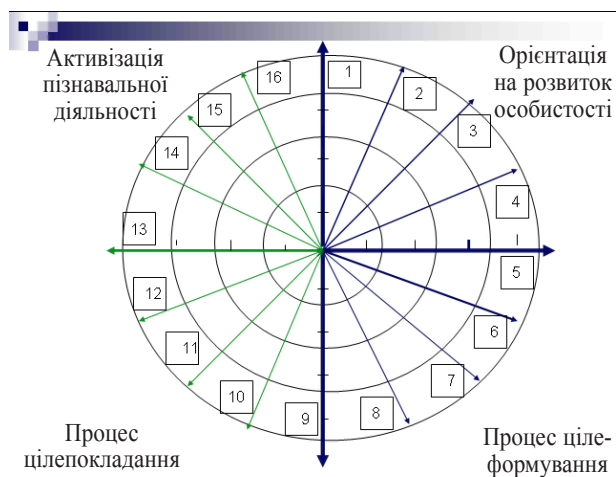

Рис. 2. Векторний аналіз

Так, ефективність уроку розглядається за двома секторами: проектним, модельним.

Функціональним призначенням проектного сектору є орієнтація на визначення ефективності підготовки вчителя до уроку. У цьому секторі увага звертається на такі показники, як:

- **орієнтація на розвиток особистості:**

- вектор 1 — особистісно орієнтований тип стосунків;
- вектор 2 — опора на особистий досвід школярів;

— вектор 3 — конструювання діалогічної структури уроку;

— вектор 4 — моделювання особистісної форми змісту;

- **процес цілеформування:**

— вектор 5 — правильність визначення мети й завдань уроку щодо теми;

— вектор 6 — відповідність добору змісту щодо мети, завдань і теми;

— вектор 7 — доцільність вибору типу чи структури щодо мети й завдань уроку;

— вектор 8 — оптимальність добору методів, засобів, форм роботи щодо мети й завдань уроку.

Функціональним призначенням модельного сектору є орієнтація на визначення ефективності проведеного уроку. У цьому секторі увага звертається на такі показники, як:

- **процес цілепокладання:**

— вектор 9 — повідомлення теми, мети уроку;

— вектор 10 — оформлення завдань уроку;

— вектор 11 — прийняття особистісно значущих завдань школярами;

— вектор 12 — цілереалізація: досягнення мети й завдань уроку;

- **активізація пізнавальної діяльності:**

— вектор 13 — орієнтація школярів на самостійну пошукову діяльність;

— вектор 14 — використання інтерактивних методів;

— вектор 15 — формування пізнавальної активності школяра;

— вектор 16 — технологічність знань.

За статистичними даними, за списками, що формуються автоматично на початку року й корегуються програмою згідно із самооцінкою діяльності вчителя, педагога умовно поділяються на певні групи.

Метою методики векторного аналізу уроку є визначення ефективності організації й проведення особистісно орієнтованого розвивального уроку.

Завдання методики векторного аналізу уроку:

- організація системного й систематичного контролю за якістю освітніх послуг;

- фіксація ефективності організації й проведення уроку;
- моніторингове відстеження особового професійного зростання педагога;
- виявлення типових ускладнень у діяльності педагога;
- реалізація проектного підходу до планування методичної роботи з педагогічними кадрами на внутрішньошкільному рівні.

Комп'ютерна програма дає можливість без додаткових затрат проаналізувати урок методом векторного аналізу.

За результатами автоматично підраховується рівень проведеного уроку й будується його діаграма. П'ять відвіданих уроків об'єднуються в загальну діаграму.

Моніторинг рівня кадрового забезпечення в навчальному закладі здійснюється через найбільш об'єктивний показник рівня навченості учнів

Усі результати проведених уроків збираються в електронну папку вчителя — **портфоліо**. На кожного вчителя формується технологічна карта, інформація з якої використовується при оцінці його діяльності за поточний період, навчальний рік, 5 років (табл. 11).

Інтерпретація результатів ефективності уроку:

- 1 бал — низький рівень;
- 2 бали — середній рівень;

- 3 бали — високий рівень;
- 4 бали — творчий рівень.

- До 24 балів — низький рівень;
- до 40 балів — середній рівень;
- до 56 балів — високий рівень;
- до 64 балів — творчий рівень.

Учителі школи відзначають, що розроблений стандарт допомагає проводити самоаналіз і узгоджувати свої потреби з нормативними вимогами. При цьому підвищується суб'єктність учителя в організації своєї діяльності, яка із зовнішньо унормованої переходить до внутрішньо мотивованої. Це підкріплюється можливістю на основі рефлексії планувати самоосвіту й коригувати поведінку, не витрачаючи на це багато часу. Таким чином, уся зібрана інформація щодо результативності роботи вчителя аналізується й використовується під час атестації педагогів та в плануванні методичної роботи.

Кожен учитель має свою електронну папку — портфоліо, у якій зібрано всі матеріали результативності його діяльності в закладі протягом 5 років.

Усі перелічені вище функції бази даних лише автоматизують збір і узагальнення статистичної інформації. Проте головною метою створення програми є автоматизація моніторингової інформації, за результатами аналізу якої вносяться корективи в освітній процес із метою його вдосконалення й підвищення якості освіти.

Як підсумок...

Важливою складовою освітнього моніторингу є кадрове забезпечення навчального закладу. Отже, моніторинг рівня кадрового забезпечення

Таблиця 11

Технологічна карта векторного аналізу уроку

Дата	Учитель	Категорія	Предмет	Клас	Тема уроку	Мета і завдання уроку	Кількість балів	Рівень ефективності
					Чисті речовини та домішки	• Сформувати уявлення про відмінності між чистими речовинами й домішками; • розвивати вміння розрізняти чисті речовини й домішки, відокремлювати деякі речовини із сумішей; • виховувати цікавість і бережливе ставлення до навколишнього світу, увагу, охайність		
					Поняття про економічний район	• Сформувати уявлення про особливості економічного районування України; навчити учнів розуміти причини спеціалізації районів, усвідомлювати необхідність виробничо-територіальних зв'язків; • розвивати критичне мислення, використовуючи метод проектів; • виховувати почуття патріотизму, бережливого ставлення до природи		
...								

в навчальному закладі здійснюється через найбільш об'єктивний показник — рівень навченості учнів.

Для організації роботи предметних МО формуються звіти з предметів, у які вноситься інформація про рівень навчальних досягнень учнів кожного класу, паралелі, усіх учнів, яких навчає один учитель.

Формуються звіти, які друкуються й розглядаються на засіданнях предметних МО. Для кожного класу, паралелі, МО з кожного предмета підраховується середній бал та відсоток учнів, що навчаються на високому й достатньому рівнях. Його динаміка є показником стану роботи з обдарованими учнями.

Проведення моніторингу дає можливість визначити позитивні тенденції функціонування освітньої системи й резерви її розвитку

Звіти про результативність діяльності кожного педагога також формуються автоматично. У них підраховується загальний коефіцієнт рівня навченості, середній бал, відсоток учнів, які навчаються на високому й достатньому рівнях. Ця інформація також надається в зручній для аналізу графічній формі.

Отримана інформація п'ять разів на рік передається на розгляд предметних МО, де у процесі аналізу виявляються проблемні моменти й шукаються шляхи їх подолання. У разі необхідності вчителям надаються методичні рекомендації, а якщо проблема має масовий характер, то плануються методичні заходи.

З метою відстеження стабільності роботи предметних МО для адміністрації формується звіт по закладу.

Сформовані звіти є автоматично налагодженими на передачу інформації районному відділу освіти.

Регламент документації в наших школах є вільним. Щоб надавати якісну освіту, потрібно професійно збирати інформацію, аналізувати її й використовувати для досягнення високих показників виховання і навчання учнів. Відтак, проблема якості управлінської інформації є актуальною.

Що ж це за інформація? Управлінською інформацією є статистичні показники рівня навчальних досягнень учнів та їхньої вихованості, ефективності діяльності вчителів, статистичні дані психологічної служби з усіх сфер освітньої діяльності. Лише за умови їх відповідності реальному стану справ керівник зможе приймати правильні управлінські рішення. Проте на збирання такого великого обсягу інформації потрібно багато часу, а його зазвичай немає. Вирішити це протиріччя можна за умови використання можливостей сучасної науково-методичної бази.

Інформаційні технології допомагають керівникам за короткий час отримати й проаналізувати

інформацію щодо рівня якості освітньої діяльності в навчальному закладі, адже графічний вигляд інформації (як варіант) легко сприймається й аналізується.

Автор щиро дякує керівникам проекту зі створення системи постійного внутрішньо-шкільного моніторингу та її адаптації до умов ЗНВК № 19 Г. В. Єльніковій, доктору педагогічних наук, професору, завідувачу кафедри менеджменту освіти ЦППО НАПН України (м. Київ) та О. Малиновській, кандидату педагогічних наук, доценту ОППО (м. Івано-Франківськ), заступникам директора НВК Л. П. Буркот, Г. В. Сергєєвій та педагогічному колективу.

Співставлення результатів роботи шкільних підрозділів дає змогу визначити, на що потрібно звернути особливу увагу, над чим слід негайно почати працювати. За такої організації праці якість освіти тільки зростає.

Отже, технологія моніторингового супроводу якості освіти дозволяє контролювати всі важливі ланки навчально-виховної діяльності та вчасно приймати виважені управлінські рішення.

Література

1. Адаптивне управління середньою освітою на муніципальному рівні: Збірник методичних праць. — Запоріжжя: НМЦ управління освіти і науки Запорізької міської ради, 2004. — 103 с.
2. Боголюбов В. И. Педагогическая технология: эволюция понятия // Советская педагогика. — 1991. — № 9. — С. 123—128.
3. Бондар В. И. Дидактика: ефективні технології навчання студентів. — К.: Вересень, 1996. — 129 с.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. — К.: Либідь, 1997. — 376 с.
5. Горська Г., Чуракова Р. Організація навчально-виховного процесу в школі. — К.: Знання, 1986. — 112 с.
6. Гуменюк В. В. Інформаційне забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01. — К.: Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України, 2001. — 22 с.
7. Гуревич И. Принципы порождают требования // Директор школы. — 1993. — № 4. — С. 1—11.
8. Даниленко Л. И. Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи: Монографія. — К.: Логос, 1998. — 197 с.
9. Державна програма «Учитель». — К.: Редакції загальнопедагогічних газет, 2002. — 40 с.
10. Дмитренко Г. А., Олійник В. В., Онуфрієва О. Л. Цільове управління: вимірювання результативності діяльності учнів і педагогів: Навч.-метод. посіб. — К.: УІ ПКСКО, 1996. — 94 с.
11. Єльнікова Г. В. Основи адаптивного управління: Курс лекцій. — К.: ЦППО АПН України, 2003. — 133 с.

12. Законодавство України про освіту: Збірник законів. — К.: Парламентське видавництво, 2002. — 159 с.

13. Збірник нормативних документів загальної середньої та дошкільної освіти. — К.: Міністерство освіти і науки України, 2002. — 262 с.

14. Зверева В. Організаційно-педагогічна діяльність керівника школи. — К.: Освіта, 1997. — 124 с.

15. Калинина Н., Лукьянова М. Результативність образовательного процесса: психолого-педагогические показатели и диагностика // Народное образование. — 2000. — № 9. — С. 18—29.

16. Конаржевский Ю. А. Внутришкольный менеджмент. — М.: Знание, 1993. — 312 с.

17. Майоров А. Н. Мониторинг и проблемы информационного обеспечения управления образованием // Школьные технологии. — 1999. — № 1—2. — С. 58—60.

18. Малиновська О. Методика векторного аналізу уроку: проектно-впроваджувальний аспект // Директор школи. — 2005. — № 3. — С. 12—17.

19. Мірошник Н. Система моніторингу: практика впровадження // www.pleyady.kiev.ua

20. Моніторинговий, науково-методичний і організаційний супровід процесу модернізації системи загальної

середньої освіти в Харківській області: Програми експериментально-дослідної діяльності на 2004—2014 роки / Під ред. Л. Д. Покроєвої, І. В. Гавриш, К. А. Юр'євої. — Х.: ХОНМІБО, 2004. — 148 с.

21. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні: Рекомендації з освітньої політики / Під заг. ред. О. І. Локшиної. — К.: К.І.С., 2004. — 160 с.

22. Управління освітою // Національна доктрина розвитку освіти: II Всеукраїнський з'їзд працівників освіти. — К., 2002. — 232 с.

23. Оцінювання якості роботи школи: Порадник. — Львів: Інститут політичних технологій, 2001. — 102 с.

24. Пикельная В. С. Управленческие модели в деятельности руководителя школы. — К.: Освіта, 1999. — 98 с.

25. Подмазін С. І. Особистісно орієнтований моніторинг діяльності закладів освіти // Директор школи. — 2002. — № 33 (225). — С. 8.

26. Сидоренко О. Л. Організація науково-методичної роботи з учителями загальноосвітніх шкіл: Навч. посіб. — Х.: ХДПУ ім. Сковороди — Майдан, 1997. — 136 с.

27. Шубін М. А. Внутрішньшкільний контроль. — К.: Основа, 1997.

Ці книжки можна замовити поштою безпосередньо у «Шкільному світі»

- Педагогічна рада. Частина 1.
- Педагогічна рада. Частина 2.
- Профільне навчання: як організувати, не зруйнувавши школу. Частина 2.
- Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання.
- Школа молодого завуча.
- Школа молодого вчителя.
- Школа молодого методиста.
- Шкільний методкабінет. Новий ритм роботи.
- Робота методкабінету.
- Методична робота в школі.
- Організація методичної роботи.
- Юридичний довідник керівника.
- Управлінська компетентність.
- Новопризначеному директору.
- Планування роботи навчального закладу.
- Внутрішньшкільний контроль. Практичний порадиш керівника школи.
- Навчальний кабінет у школі.
- Посадові обов'язки працівників школи.
- Вимоги до ведення класних журналів.
- Взаємонавчання учнів. Метод Рівіна.

- Мистецтво бути педагогом.
- Діловий етикет для школи.
- Педагогічна підтримка обдарованості.
- Менеджмент інновацій в освіті.
- Управління експериментальною діяльністю ЗНЗ.
- Моніторинг у ЗНЗ.
- Проектна діяльність у школі.
- Система роботи з батьками: модель співпраці міського відділу освіти і навчальних закладів.
- Школа та батьки. Навчаємо співпраці.
- Навіщо батькам ходити до школи.
- Школа і фінанси. Як правильно організувати фінансові потоки в школі.
- Діагностика управлінської компетентності директора школи.
- Готуємося до інспектування школи.
- Методичне забезпечення державної атестації ЗНЗ.
- Модульна організація уроку.
- Продуктивне навчання в школі: ідеї та здобутки.
- Моніторинг якості освіти. Теорія і практика.
- Менеджмент у роботі заступника директора.
- Моніторинг у роботі заступника директора.

Ви можете замовити будь-яку кількість книжок із цього переліку.
Для цього зателефонуйте у видавництво за тел.: **044 284 24 50** або
надішліть sms-повідомлення такого змісту:
«Хочу замовити книжки» на номер **067 408 84 73**, і ми вам передзвонимо.
Після чого ви отримаєте книжки післяплатою у своєму поштовому відділенні.

96502

газета «Директор школи»

+ журнал «Директор школи. Шкільний світ»

Вартість передплати на 1 міс. — 44,85 грн

